

Š. Međtović - G. Fabijanić

**PRIRUČNIK
ZA
UREĐIVANJE ŠUMA**

**Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva
Hrvatske**

Izdavač:
Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva Hrvatske

Suizdavač:
"HRVATSKE ŠUME"
Javno poduzeće za gospodarenje šumama
i šumskim zemljишtem u Republici Hrvatskoj,
p.o. Zagreb

Za izdavača:
Dr. sc. JOSO VUKELIĆ, izv. prof.

Za suizdavača:
JOSIP DUNDOVIĆ, dipl. ing.

Glavni urednici:
Prof. dr. sc. ŠIME MEŠTROVIĆ
Mr. sc. GAŠPAR FABIJANIĆ

Lektor i korektor:
Dr. sc. BRANKA TAFRA

Recenzenti:
Prof. dr. sc. SLAVKO MATIĆ
Dr. sc. JOSO VUKELIĆ, izv. prof.

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 630*1 (035)

MEŠTROVIĆ, Šime
Priručnik za uređivanje šuma / Šime
Meštrović, Gašpar Fabijanić. - Zagreb :
Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva
Hrvatske : Hrvatske šume, 1995. - 416
str. ; 21 cm

Bibliografija: str. 413-414.

ISBN 953-6253-04-6

1. Fabijanić, Gašpar

950823059

ISBN 953-6253-04-6

Tisak:
-ŠKET- & -GRATA- BJELOVAR

Naklada 3000 primjeraka

Prof. dr. sc. Šime Meštrović
Mr. sc. Gašpar Fabijanić

PRIRUČNIK
ZA
UREĐIVANJE ŠUMA

Zagreb, 1995.

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva

Duljina razvojnog ciklusa stabala i sastojina, kompleksnost i osjetljivost stojbine, značenje šuma u očuvanju stabilnosti ekosustava, nužnost optimizacije i regularnost proizvodnje drva zahtijevaju sustav dugoročnog planiranja koje svi šumari svijeta nazivaju uređivanje šuma.

Tradicija uređivanja šuma u Hrvatskoj, zasnovana na zakonskoj osnovi, a prema znanstvenima i stručnim načelima, upravo ove 1994. godine bilježi 250 godišnjicu kontinuiranog postojanja. Zahvaljujući takvu kontinuitetu gospodarenja šumama, temeljem uređajnih elaborata, u Hrvatskoj su očuvane prirodne šume.

Način gospodarenja u šumarstvu propisuje se "Pravilnikom za uređivanje šuma". Ove smo godine donijeli pravilnik kojim je propisano jedinstveno gospodarenje svim šumama na određenom prostoru te ugradili najnovije dosege i poimanja šumarske znanosti, pa se ukazuje svrsishodnim njegovim tumačenjem pomoći ujednačavanju kriterija. Upravo zato donosimo "Priručnik za uređivanje šuma", koji sadrži:

- obrazloženje svih radova potrebnih za izradu osnova gospodarenja;
- tablice potrebne u izradi osnova i šumarskoj praksi;
- norme za radove na uređivanju šuma.

Uvjeren sam da će "Pravilnik za uređivanje šuma" zajedno s "Priručnikom" pridonijeti dalnjem poboljšanju planiranja u šumarstvu i gospodarenju šumama, a time i napretku gospodarskoga razvoja naše zemlje.

Zagreb, prosinac 1994.

Ministar

Ivan Tarnaj, dipl. inž. šum.

PREDGOVOR

Uređivanje šuma počinje s prvim aktivnostima čovjeka u šumi i razvija se s razvojem kulture življenja čovjeka. Prvi pisani dokumenti nalaze se u statutima primorskih gradova iz XIII. stoljeća pa možemo reći da su to prve pisane odredbe o gospodarenju šumama u Hrvatskoj. Prema dekretu iz 1568. godine izrađuje se prvi katastar šuma s taksacijskim podacima za područje primorskih šuma. Katastar se obnavlja svakih 20 godina, čime su udareni temelji izrade uređajnih elaborata o šumama.

Prva instrukcija za uređivanje šuma na hrvatskom jeziku u državi Hrvatskoj je "Zakonska uredba o šumama" iz davne 1769. godine. Njome su ute-meljene mnoge odrednice za planiranje gospodarenja šumama (uređivanje šuma), koje nalaze primjenu i u najmodernijem uređivanju šumskih ekosustava. Tijekom razvoja mijenjali su se dekreti, naputci i na koncu pravilnici za gospodarenje šumama, donoseći uvijek nešto novo prilagođeno vremenu i napretku, ali osnovne odrednice su bile i ostale:

- sačuvati šumu potrajinim gospodarenjem,
- slijediti prirodu i pomagati je u razvoju podržavajući njezinu autohtonost,
- vrednovati korisnost šume i šumskog ekosustava radi ukupnoga dobitka u okruženju s čovjekom kao jednom od sastavnica.

Slijedom takvih događanja "Pravilnik o uređivanju šuma" iz 1994. godine propisuje u ozračju vremena u kome je nastao nova rješenja o izradi elaborata za gospodarenje šumama, tretirajući sve šume jednog prostora jedinstveno. Da bismo pomogli šumarskim stručnjacima koji rade na uređivanju šuma, prihvatali smo se zadatka izraditi "Priručnik za uređivanje šuma" temeljen na odrednicama "Pravilnika".

U prvom dijelu "Priručnika za uređivanje šuma" nalazi se "Pravilnik o uređivanju šuma" (Narodne novine, br. 52/94). U drugom dijelu su upute za primjenu "Pravilnika" kako bi elaborati koji će se raditi na osnovi njega sadržavali sve potrebne elemente i bili usporedivi, a stručnoj operativi što jasniji i primjenjiviji.

U nastavku "Priručnika" donosimo tablice koje se u šumarskoj operativi primjenjuju. Uz svaku tablicu smo naveli autora, bazu podataka te izvor u kome je tablica objavljena. U posebnoj tablici nalaze se parametri za njihovu obradu koje su autori upotrijebili.

"Priručnik za uređivanje šuma" koristit će studentima dodiplomske i poslijediplomske nastave kao jedan od obveznih udžbenika u nastavi.

U uvjerenju da će "Priručnik" prihvatiti i cijelokupna šumarska praksa, zahvaljujemo na susretljivosti i povjerenju na koje smo naišli u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva i u "Hrvatskim šumama", p. o. Zagreb, koji su omogućili njegovo objavlјivanje. Posebno se zahvaljujemo recenzentima na korisnim sugestijama.

Zagreb, ožujak 1995.

Dr.sc. Šime Meštrović, red. sveuč. prof
Šumarski fakultet Zagreb

Mr.sc. Gašpar Fabijanić,
rukovoditelj Službe za uređivanje šuma
"Hrvatske šume" p.o. Zagreb

PRAVILNIK O UREĐIVANJU ŠUMA

("Narodne novine" - službeni list Republike Hrvatske
br. 52, 7. srpanj 1994.)

Na temelju članka 100. Zakona o šumama ("Narodne novine", br. 52/90 - pročišćeni tekst, 9/91, 61/91, 26/93 i 76/93), ministar poljoprivrede i šumarstva donio je

PRAVILNIK o uređivanju šuma

I. OPĆA ODREDBA

Članak 1.

Ovim pravilnikom propisuje se način izrade šumskogospodarske osnove područja (u dalnjem tekstu: šumskogospodarska osnova), osnove gospodarenja gospodarskom jedinicom (u dalnjem tekstu: osnova) i programa za gospodarenje šumama (u dalnjem tekstu: program).

II. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Članak 2.

Prema namjeni utvrđenoj Zakonom o šumama (u dalnjem tekstu: Zakon) šume mogu biti gospodarske, zaštitne i šume s posebnom namjenom.

Šumsko zemljište, u smislu ovoga pravilnika, razvrstava se na:

1. obraslo drvećem;

2. neobraslo;

a) proizvodno (čistine, kamenjari i sl.);

b) neproizvodno (prosjeke, svijetle pruge uz prometnice iznad 3 m širine, stovarišta, planinske rudine i sl.);

3. neplodno (šumske prometnice iznad 3 m širine, vodotoci, kanali, močvare, ljuti krš, površine pod građevinskim objektima, šljunčare, kamenolomi i sl.).

Članak 3.

Šume i šumska zemljišta iz članka 2. stavka 1. i 2. točke 1. i 2. a) ovoga pravilnika razvrstavaju se po uređajnim razredima.

SADRŽAJ

PRAVILNIK O UREĐIVANJU ŠUMA	9
I. Opća odredba	11
II. Zajedničke odredbe	11
III. Šumskogospodarska osnova	26
IV. Osnova	30
V. Program	37
VI. Godišnji plan gospodarenja	38
VII. Revizija i obnova	38
VIII. Prelazne i završne odredbe	41
UPUTE ZA PRIMJENU PRAVILNIKA O UREĐIVANJU ŠUMA	59
1. Zajedničke odredbe	61
1.1. Šume i šumsko zemljište	61
1.2. Drveće i sastojine	64
1.3. Šumski fond	67
1.4. Vrijeme	80
1.5. Normalitet	85
1.6. Jednostavna biološka reprodukcija	90
1.7. Proširena biološka reprodukcija	94
1.8. Etat	96
1.9. Općekorisne funkcije šuma	102
1.10. Gospodarenje faunom i lov	104
1.11. Otvorenost	105
1.12. Sporedni šumske proizvodi	106
2. Šumskogospodarska osnova područja	107
2.1. Uredajni zapisnik	108
2.2. Iskaz površina šuma i šumskih zemljišta	113
2.3. Tablica površina šuma i šumskih zemljišta prema namjeni	113
2.4. Tablica dobnih i debljinskih razreda	113
2.5. Osnova šumskouzgojnih i drugih obveznih radova	113
2.6. Osnova sjeća glavnoga i prethodnog prihoda	114
2.7. Opća osnova sjeća	114
2.8. Etat po sortimentima	114
2.9. Plan investicijskoga ulaganja	114
2.10. Osnova zaštite šuma	115
2.11. Osnova gospodarenja faunom i divljači	115
2.12. Plan izrade i revizije osnova i programa	115
2.13. Plan korištenja sporednih šumskeh proizvoda	115
2.14. Prikaz imovinskopravnih odnosa	116
2.15. Gospodarsko-financijska osnova	116
2.16. Karte i grafikoni	116
2.17. Evidencije	116
2.18. O složenosti propisa	116
2.19. Šumskogospodarska osnova područja - Osrt	117

3.	Osnova gospodarenja gospodarskom jedinicom	118
3.1.	Uredajni zapisnik	118
3.2.	Iskaz površina šuma i šumskih zemljišta	125
3.3.	Općekorisne funkcije šuma	125
3.4.	Opis staništa i sastojina	125
3.5.	Tablica dobnih i debljinskih razreda	128
3.6.	Osnova šumskouzgojnih radova	128
3.7.	Osnova sjeća glavnoga i prethodnog prihoda i opća osnova sjeća u prebornim šumama	128
3.8.	Etat po sortimentima	129
3.9.	Obveza propisanog etata	129
3.10.	Osnova zaštite šuma	130
3.11.	Investicijska ulaganja	130
3.12.	Osnova gospodarenja faunom	130
3.13.	Plan sređivanja imovinsko-pravnih odnosa	130
3.14.	Plan korištenja sporednih šumskih proizvoda	131
3.15.	Grafički prikaz	131
3.16.	Karte	131
3.17.	Dendrometrijski podaci	131
3.18.	Evidencije	131
4.	Program gospodarenja šumama	133
5.	Godišnji plan	133
6.	Program nužne doznake	134
7.	Revizija, obnova, izvanredna revizija	134
8.	Postupak donošenja, odobrenja i usklađenja	135
9.	Trajno obilježavanje	136
10.	Bojanje karata	141
NORME ZA RADOVE U UREĐIVANJU ŠUMA		143
MJERNE JEDINICE		155
TABLICE KRUŽNIH PLOHA (TEMELJNICA) ILI KUBATURA		165
TABLICE UKUPNOG VOLUMENA DRVA (do 3 cm)		197
TABLICE VOLUMENA KRUPNOG DRVA (do 7 cm)		237
NORMALE ZA REGULARNE ŠUME (prirasno-prihodne tablice)		275
NORMALE ZA PREBORNE ŠUME (prirasno-prihodne tablice)		347
NORMALE ZA REGULARNE ŠUME		
PO EKOLOŠKO GOSPODARSKIM TIPOVIMA (prirasno-prihodne tablice)		353
NORMALE ZA PREBORNE ŠUME		
PO EKOLOŠKO GOSPODARSKIM TIPOVIMA (prirasno-prihodne tablice)		387
JEDNOULAZNE TABLICE (po Šuriću)		399
POSTOTAK KORE		409
LITERATURA		413